

MAKTABGACHA TA'LIM TASHKILOTLARI PEDAGOG XODIMLARINI OLIIY MA'LUMOTLI KADR SIFATIDA TAYYORLASHDA DUAL TA'LIMNING AHAMIYATI

Sh.A. Ismatova

Maktabgacha ta'lim tashkilotlari direktor va mutaxassislarini
qayta tayyorlash va ularning malakasini oshirish instituti
“Maktabgacha ta'lim menejmenti” kafedrası o'qituvchisi

Annotatsiya: Mazkur maqolada maktabgacha ta'lim tashkilotlari uchun oliy ma'lumotli pedagog kadrlar tayyorlashda dual ta'lim texnologiyasining nazariy va amaliy ahamiyati tahlil qilingan. Maktabgacha ta'lim tizimida kuzatilayotgan malakali pedagog kadrlar tanqisligi, bitiruvchilarning amaliy faoliyatga moslashishidagi qiyinchiliklar hamda ta'lim va amaliyot o'rtasidagi uzilishlar muammo sifatida o'rganilgan. Dual ta'lim modeli pedagog kadrlarni tayyorlash sifati, kasbiy kompetensiyalarni shakllantirish, ish beruvchilar ehtiyojlarini qondirish va bitiruvchilarning bandligini ta'minlash nuqtai nazaridan tahlil etilgan. Tadqiqot natijasida maktabgacha ta'lim tashkilotlari va oliy ta'lim tashkilotlari o'rtasida dual hamkorlikni rivojlantirishning tashkiliy-pedagogik mexanizmlari ishlab chiqilgan.

Kalit so'zlar: *dual ta'lim, maktabgacha ta'lim, pedagog kadrlar, kasbiy kompetensiya, ta'lim sifati, amaliy tayyorgarlik, mentorlik, hamkorlik, ta'limda menejment, bandlik.*

Abstract: This article analyzes the theoretical and practical significance of dual education technology in training pedagogical personnel with higher education for preschool educational organizations. The shortage of qualified teaching staff observed in the preschool education system, difficulties in adapting graduates to practical activities, and gaps between education and practice were studied as problems. The dual education model is analyzed in terms of the quality of teacher training, the formation of professional competencies, the satisfaction of employer needs, and the employment of graduates. As a result of the study, organizational and pedagogical mechanisms for the development of dual cooperation between preschool educational organizations and higher educational institutions have been developed.

Keywords: *dual education, preschool education, teaching staff, professional competence, quality of education, practical training, mentoring, cooperation, management in education, employment.*

Аннотация: В данной статье анализируется теоретическое и практическое значение технологии дуального образования в подготовке педагогических кадров с высшим образованием для дошкольных образовательных организаций. Нехватка квалифицированных педагогических кадров в системе дошкольного образования, трудности в адаптации выпускников к практической деятельности, а также разрыв между образованием и практикой изучены как проблема. Проанализирована модель дуального образования с точки зрения качества подготовки педагогических кадров, формирования профессиональных

компетенций, удовлетворения потребностей работодателей и обеспечения занятости выпускников. В результате исследования разработаны организационно-педагогические механизмы развития дуального сотрудничества между дошкольными образовательными организациями и высшими образовательными учреждениями.

Ключевые слова: *дуальное образование, дошкольное образование, педагогические кадры, профессиональная компетентность, качество образования, практическая подготовка, менторство, сотрудничество, менеджмент в образовании, занятость.*

KIRISH

Bugungi kunda dunyo ta'lim tizimida mehnat bozori talablariga mos, amaliy faoliyatga tayyor va raqobatbardosh mutaxassislarni tayyorlash masalasi dolzarb ahamiyat kasb etmoqda. Ayniqsa, maktabgacha ta'lim tizimida faoliyat yurituvchi pedagog xodimlarning kasbiy tayyorgarligi ta'lim sifati va bolalar rivojlanishiga bevosita ta'sir ko'rsatuvchi omillardan biri hisoblanadi.

So'nggi yillarda O'zbekistonda maktabgacha ta'lim qamrovining kengayishi, davlat va nodavlat maktabgacha ta'lim tashkilotlari sonining ortishi, ta'lim xizmatlariga bo'lgan ehtiyojning oshishi malakali pedagog kadrlarga bo'lgan talabni keskin kuchaytirdi. Biroq oliy ta'lim tashkilotlarini bitirib kelayotgan ayrim yosh mutaxassislarning amaliy faoliyatni mustaqil tashkil etish, bolalar bilan ishlash metodikasini qo'llash, ota-onalar bilan hamkorlikni yo'lga qo'yish va hujjatlar bilan ishlash bo'yicha yetarli tajribaga ega emasligi kuzatilmoqda.

Mazkur holat ta'lim tizimida nazariya va amaliyot o'rtasidagi tafovut mavjudligini ko'rsatadi. Ushbu muammoni bartaraf etishda dual ta'lim modeli samarali mexanizm sifatida namoyon bo'lmoqda.

MAVZUGA OID ADABIYOTLAR TAHLILI

Dual ta'lim tushunchasi ilk bor Germaniya ta'lim tizimida shakllangan bo'lib, bugungi kunda Avstriya, Shveysariya, Daniya va Janubiy Koreya kabi davlatlarda keng qo'llanilmoqda. Mazkur modelning asosiy mohiyati talabani nazariy ta'lim bilan bir qatorda real ish joyida muntazam amaliy faoliyat olib borishidan iborat.

F. Rauner, D. Euler, M. Deissinger kabi olimlar dual ta'limni mutaxassis tayyorlashning eng samarali modeli sifatida baholagan. Ularning fikricha, ta'lim jarayonining ishlab chiqarish bilan integratsiyalashuvi kasbiy kompetensiyalarning tabiiy shakllanishiga xizmat qiladi.

Maktabgacha ta'lim yo'nalishida dual ta'limning afzalligi shundaki, talaba o'qishning ilk bosqichlaridanoq bolalar bilan ishlash muhiti, pedagogik jamoa faoliyati, metodik jarayonlar va ta'lim tashkilotining boshqaruv tizimi bilan tanishadi.

TADQIQOT METODOLOGIYASI

Tadqiqotda tizimli yondashuv, qiyosiy tahlil, ilmiy manbalarni o'rganish, umumlashtirish va pedagogik kuzatuv metodlaridan foydalanildi. Shuningdek, maktabgacha ta'lim tashkilotlari rahbarlari, metodistlari hamda yosh pedagoglar

faoliyati tahlil qilinib, dual ta'lim modelining pedagog kadrlar tayyorlashdagi imkoniyatlari baholandi.

TAHLIL VA MUHOKAMA

Tahlillar shuni ko'rsatadiki, maktabgacha ta'lim yo'nalishidagi talabalar amaliyotga asosan bitiruv oldi kurslarida jalb qilinmoqda. Natijada nazariy bilimlar va real pedagogik faoliyat o'rtasida uzilish yuzaga kelmoqda.

Dual ta'lim tizimida esa talabalar haftaning ma'lum kunlarida oliy ta'lim tashkilotida nazariy bilimlarni egallasa, qolgan kunlarda maktabgacha ta'lim tashkilotlarida faoliyat yuritadi. Bu jarayon quyidagi afzalliklarni ta'minlaydi:

Birinchidan, kasbiy moslashuv davri qisqaradi. Yosh mutaxassis ishga kirgandan keyin yangi muhitga moslashish uchun qo'shimcha vaqt sarflamaydi.

Ikkinchidan, kasbiy kompetensiyalar tabiiy shakllanadi. Talaba bolalar bilan muloqot qilish, mashg'ulotlarni rejalashtirish, rivojlantiruvchi markazlarni tashkil etish va baholash faoliyatini amalda o'zlashtiradi.

Uchinchidan, ish beruvchilar buyurtmasi asosida kadr tayyorlash imkoniyati yaratiladi. Natijada ta'lim tashkiloti bitiruvchilari va ish beruvchi tashkilotlar o'rtasidagi nomuvofiqlik kamayadi.

To'rtinchidan, mentorlik instituti rivojlanadi. Tajribali tarbiyachilar va metodistlar talabalarning kasbiy rivojlanishiga bevosita ta'sir ko'rsatadi.

Beshinchidan, pedagogik innovatsiyalarni amaliyotga joriy etish tezlashadi. Talabalar oliy ta'limda o'rgangan zamonaviy texnologiyalarni bevosita maktabgacha ta'lim tashkilotlarida sinab ko'rish imkoniyatiga ega bo'ladi.

Fikrimcha, maktabgacha ta'lim tizimida dual ta'limni joriy etish quyidagi model asosida amalga oshirilishi maqsadga muvofiq:

"Oliy ta'lim tashkiloti – Maktabgacha ta'lim tashkiloti – Mentor pedagog – Talaba" hamkorlik modeli.

Mazkur modelda har bir subyektning vazifalari aniq belgilanishi, natijalar muntazam monitoring qilinishi va kompetensiyalar asosida baholanishi zarur.

XULOSA

Tadqiqot natijalari maktabgacha ta'lim tashkilotlari pedagog xodimlarini oliy ma'lumotli kadr sifatida tayyorlashda dual ta'lim modeli katta pedagogik va ijtimoiy ahamiyatga ega ekanligini ko'rsatdi.

Dual ta'lim nazariya va amaliyot integratsiyasini ta'minlaydi, kasbiy kompetensiyalarni shakllantiradi, bitiruvchilarning bandligini oshiradi, pedagogik faoliyatga moslashuv davrini qisqartiradi va bu ta'lim sifatini yaxshilaydi. "OTT–MTT–Mentor–Talaba" hamkorlik modeli maktabgacha ta'lim tizimi uchun zamonaviy va raqobatbardosh pedagog kadrlarni tayyorlashning istiqbolli mexanizmi bo'lib xizmat qilishi mumkin.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI

1. O'zbekiston Respublikasining "Ta'lim to'g'risida"gi Qonuni. – Toshkent, 2020.
2. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2022-yil 28-yanvardagi PF–60-son Farmoni. "2022–2026-yillarga mo'ljallangan Yangi O'zbekistonning taraqqiyot strategiyasi to'g'risida".
3. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2019-yil 8-maydagi PQ–4312-son qarori. "O'zbekiston Respublikasi maktabgacha ta'lim tizimini 2030-yilgacha rivojlantirish konsepsiyasini tasdiqlash to'g'risida".
4. O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining 2021-yil 29-martdagi 163-son qarori. "Dual ta'limni tashkil etish chora-tadbirlari to'g'risida".
5. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2019-yil 6-sentabrdagi PF–5812-son Farmoni. "Professional ta'lim tizimini yanada takomillashtirishga doir qo'shimcha chora-tadbirlar to'g'risida".
6. Abdullayeva N.Sh. Maktabgacha ta'lim tizimini boshqarishning zamonaviy mexanizmlari. – Toshkent, 2022.
7. Valiyeva F.R. Maktabgacha ta'lim tashkilotlarida pedagogik jarayonlarni boshqarish asoslari. – Toshkent, 2023.